

De

NUMMER 1 /// JAARGANG 88 /// 5 OKTOBER 2012

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

Geloof in reddend bloed

Vechten met de vijand dood

Verbonden met de WIFI-generatie

**Pastorale zorg en
hulpverlening**

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
drs. Bram Beute, prof. dr. Ad de Bruijne,
drs. Janneke Burger - Niemeijer, dr. Hans Schaeffer
Brede redactie Kernredactie plus prof. dr. Erik
de Boer, prof. dr. Sander Griffioen, prof. dr. Gert
Kwakkel, Jan Westert

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie,
Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat
met (abonnementen)administratie te maken
heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar
De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie |
www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 90

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 52,50 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-
- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

www.dereformatie.nl

Volg ons op Twitter
via #DeReformatie

(IN)FORMELE OECUMENE

TEKST: AD DE BRUIJNE, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE. ///

Met welke kerken en christenen onderhouden wij relaties? Binnen de (vrijgemaakt) gereformeerde traditie zijn wij als kerken daarin vanouds tamelijk formeel. Zowel in eigen land als in het buitenland hanteren wij criteria om na te gaan of er sprake kan zijn van wederzijdse erkenning als kerk van Christus en op grond daarvan van een vorm van kerkelijke contactoefening. Daarin zijn we in de loop van de tijd wel royaler geworden, zodat we nu een respectabel lijstje officiële internationale contacten kunnen overleggen. In eigen land blijft het wat zuiniger, met één landelijke en enkele plaatselijke zusters.

Deze formele oecumene ervaar ik als onbevredigend. Zij dreigt een virtuele werkelijkheid te worden in de sfeer van kerkelijke vergaderingen, deputaten en commissies. Op het grondvlak van de gemeenten bestaat inmiddels de andere werkelijkheid van een informele oecumene. Veel plaatselijke kerken en kerkleden beperken zich niet tot de officiële contacten van kerkelijke vergaderingen. Opgewekt bewegen zij zich op breed samengestelde conferenties,

compleet met diensten en avondmaalsvieringen. Ze shoppen minder CGK of NGK dan PKN, evangelisch of RKK. Ze adopteren een Roemeense gemeente die echt niet voldoet aan de vereisten voor eenheid. Ze nemen geen abonnement op De Wekker of Opbouw, maar neuzen rond op weblogs van Amerikaanse methodisten. Intussen kunnen ze dat respectabele rijtje officiële contacten niet ophoesten.

Hanteren wij in het formele circuit misschien een te beperkt idee van oecumene? Onze criteria zijn er vooral op gericht vast te stellen en te waarborgen dat de partners echt gereformeerd zijn. Maar telt alleen de gereformeerde traditie kerken van Christus? Moeten wij alleen gereformeerde medechristenen dienen? Oecumene lijkt mij ook dat kerken en christenen uit verschillende tradities, die toch allen merkbaar Jezus willen volgen, elkaar dienen met wat elk van Christus kreeg, van elkaar leren en elkaar zo nodig aanspreken op wat zwak of verkeerd is.

Het wordt tijd dat de formele en de informele oecumene elkaar naderen.

IN DIT NUMMER

4

NAAR DE DOMINEE OF NAAR DE DOKTER

Minister Schippers stelde dit voorjaar dat in plaats van psychologische hulp pastoraat een uitweg moet bieden uit psychische nood die gerelateerd is aan een geloofsovertuiging. Hoe reëel is die opvatting van de minister en hoeveel zorg kan een kerk bieden?

10

MISSIONAIR PASTORAAT

Waar trek je een grens tussen wie er wel en wie er niet bij de gemeente horen en welke gevolgen heeft dat voor de pastorale taak van de voorganger en de ambtsdragers? Een centrumgerichte gemeente heeft meer mogelijkheden voor missionair pastoraat.

16

VECHTEN MET DE VIJAND DOOD

Schrijver Adri van der Heijden en dominee Pieter Both maakten het allebei mee: een onverwachts sterfgeval in hun gezin. De boeken die ze schreven, vertonen overeenkomsten, maar vooral één hemelsbreed verschil: voor wie van Christus is, is er in het sterven hoop.

EN VERDER

7 COLUMN EEN SAMARITAAN IN CHINA 8 BOEKBESPREKING AMBTSDRAGERS TOERUSTEN 13 SPECIAL OPBOUW EN DE REFORMATIE 15 SPANNING OP STROOM 18 WANDELEN MET GOD HET SIMPELE IDEAAL VAN HET PASTORAAT 20 BIJBELTAAL GELOOF IN REDDEND BLOED 22 JONGEREN VERBONDEN MET DE WIFI-GENERATIE 24 NIEUWS EN PERSBERICHTEN 24 WWW.DEREFORMATIE.NL

Naar de dominee of naar de dokter

TEKST: PIET HEIJ, PSYCHIATER EN EINDVERANTWOORDELIJK VOOR DE BEHANDELINGEN DOOR DIFFERENT. ///

Different, een onderdeel van Tot Heil des Volks, kwam dit voorjaar negatief in het nieuws vanwege vermeende 'homotherapie' die daar geboden zou worden. Minister Schippers besloot daarop dat de behandelingen niet langer uit de basisverzekering vergoed mogen worden, omdat de geloofsovertuiging van cliënten oorzaak zou zijn van de problematiek. Ze vond een pastoraal traject een passender vorm van hulpverlening.

Op grond van deze argumentatie zouden meer hulpverleningsinstanties hun inkomsten kwijt kunnen raken. Hoe reëel is de opvatting van de minister? Anders gezegd: hoeveel zorg kan een kerk bieden? Gaan huiskringen en ambtsdragers zich niet vertillen aan psychische problematiek?

Vanuit mijn ervaringen bij Different probeer ik te komen tot een meer algemene benadering van de vraag: wanneer is welke hulp nodig en door wie kan die gegeven worden? Met een toespitsing op de vraag hoe de verhouding is van pastorale hulp tot psychologische of psychiatrische hulp. Belangrijk is om in het oog te houden dat ieder mens uniek is en dat geen twee situaties gelijk zijn.

Psychisch lijden Niet iedereen die worstelt met zijn of haar homoseksuele gevoelens heeft professionele hulp vanuit de geestelijke gezondheidszorg (ggz) nodig. Familie, vrienden, broeders

en zusters kunnen vaak helpen door te luisteren, begripvol te zijn en met raad en daad terzijde te staan. Binnen de gemeente zijn er ook ambtsdragers die in staat zijn om vanuit Gods Woord iemand met vragen rond homoseksualiteit te helpen. Heel wat mensen kiezen ervoor deze worsteling al bid-dend, samen met anderen aan te gaan.

Toch zijn er ook velen die wel professionele ggz-hulp zoeken. Zij hebben zoveel last van hun problematiek dat zich verschijnselen gaan voordoen als slapeloosheid, angst, sombere stemming, twijfel, dwangmatig piekeren, verminderde eetlust, prikkelbaarheid of concentratieproblemen. Sommigen hebben een negatief zelfbeeld, trekken zich terug uit sociale contacten of haten zichzelf vanwege een dubbelleven. Het kan zijn dat er zelfmoordgedachten ontstaan. Soms is functioneren in een

werksituatie niet meer mogelijk. Deze verschijnselen zijn symptomen die veelal verwijzen naar iets achterlig-gends. We hebben in zulke situaties te maken met een stoornis van bepaalde psychische functies zoals helder kun-

nen denken, gevoelens kunnen relativeren en ons lichaam goed kunnen verzorgen, waardoor het zelfhelend vermogen te kort schiet. Kortom, er is sprake van psychisch lijden waar verschillende in de psychiatrie gebruikte 'diagnoses' (DSM-classificaties) op passen. Er is dan een

behandelplan nodig, waarbij diverse therapeutische middelen ingezet kunnen worden.

Veerkracht Duidelijk zal zijn dat wat zich hier voordoet niet uitsluitend voorkomt bij vragen rond seksuele identiteit. Ook allerlei andere problematiek kan ons dusdanig in de greep krijgen

'Het gaat niet om de behandeling van homoseksualiteit'; homoseksualiteit is geen stoornis'

Als pastorale hulpverleners constateren dat er sprake is van disfunctioneren op bepaalde levenssterreinen, laat ze dan het advies geven ggz-hulp in te schakelen.

dat we ons onmachtig en gevangen voelen. Psychische klachten kunnen ons verhinderen gezond, normaal te functioneren. Soms lukt het niet meer tot een goede inschatting te komen van de realiteit. Er zijn situaties denkbaar waarin we overmand worden door verdriet of angst. Dat kan van korte duur zijn, maar soms duurt het langer. De persoonlijke veerkracht speelt dan een rol. Zowel lichamelijke als psychische factoren hebben daar invloed op: hoe sterk is iemands karakter, iemands persoonlijkheid? Wat heeft iemand vanuit zijn jeugd meegekregen? Het gaat nooit om één enkel facet. Het gaat om een diversiteit van krachten (intrapsychische mechanismen) die bepalen of iemand 'ziek' wordt. Los van de concrete aanleiding (bijvoorbeeld homoseksuele gevoelens, overbelasting op het werk of nare ervaringen) kunnen de sympto-

*'Hulp ontvangen
van een professionele
instelling maakt
pastorale hulp niet
overbodig'*

men grotendeels gelijk zijn. Wel speelt de aanleiding een rol bij het uitvoeren van een behandeling.

Zorgvuldig woordgebruik De heftige discussie rond Different liet zien hoe belangrijk zorgvuldig woordgebruik is. Het gaat bij Different niet om de behandeling van 'homoseksualiteit'; homoseksualiteit is geen stoornis.

Ik spreek zelf bij voorkeur over mensen met homoseksuele gevoelens. Daarmee richt ik de aandacht op het mens-zijn. Tegelijk geef ik aan dat het gaat om slechts een deel van dat mens-zijn, namelijk de gevoelens. Ieder mens is méér dan zijn of haar seksualiteit. Ik spreek ook liever niet van homoseksuele geaardheid, maar van homoseksuele gerichtheid, waarmee ik beoog in ons denken ruimte te maken voor veranderbaarheid, voor ontwikkeling, groei.

Die veranderbaarheid zal er als het gaat om homoseksuele gevoelens lang niet altijd zijn, maar we moeten ons mensbeeld niet laten verengen tot statische begrippen.

Ook de term identiteit dient met zorgvuldigheid gebruikt te worden. Het is iemands geloofsovertuiging die een belangrijk deel uitmaakt van zijn of haar identiteit. In de discussie rond Different is heel duidelijk geworden dat het juist de innerlijke botsing is tussen deze identiteit en de feitelijk ervaren gevoelens die er toe leidt dat mensen er 'ziek' van kunnen worden.

Onduidelijke grens Als het gaat om lichamelijke aspecten is er geen harde grens tussen wat we gezond noemen en wat ziek. In de psychiatrie is de grens zo mogelijk nog vager. Dat komt doordat gedachten, gevoelens en gedragingen moeilijk objectiveerbaar zijn. Het probleem wordt ondervangen door in bepaalde gevallen te spreken van 'trekken van', bijvoorbeeld 'trekken

van een persoonlijkheidsstoornis' of 'autistiforme trekken'. Daarmee wordt gezegd dat het in de richting gaat van een bepaalde afwijking; het is nog niet zo ver, maar we moeten er al wel rekening mee houden.

Het ontbreken van een duidelijke grens maakt het onmogelijk om scherp aan te geven wanneer hulp gezocht moet worden bij professionals

in het zorgcircuit en wanneer dat (nog) niet nodig is. Wij mensen zitten nu eenmaal meer of minder complex in elkaar. Soms wordt het zo ingewikkeld dat we met de eigen gedachten en gevoelens geen raad weten en daarin vastlopen.

Seksuele gevoelens zijn naar hun aard heftige gevoelens, maar ook andere gevoelens kunnen heel intens zijn, zoals diepe gekwetstheid of heftige opstandigheid, loyaliteit of verantwoordelijkheidsgevoel. We kunnen er behoefte aan hebben er met iemand over te praten, zeker als ook geloofsvragen meespelen. Wat kan het helpen om je hart eens een keer te luchten en te merken dat de ander op jou betrokken is, met je wil delen en je verlangen herkent om God niet kwijt te raken. Wat kun je dan veel hebben aan een broeder of zuster die schouder aan schouder naast je staat. Je kijkt weer anders tegen het leven aan. Misschien is dit net wat je nodig hebt om niet 'ziek' te worden.

Onwenselijk Een wezenlijk punt in de discussie rondom Different was dat de inspectie aangaf dat 'als cliënten vanwege hun orthodox christelijke geloofsopvatting hun homoseksuele gevoelens niet kunnen en willen vormgeven en daaruit psychisch lijden

ondervinden' ze daarvoor gebruik zouden moeten maken van een pastoraal traject.

Wat hier eigenlijk wordt gezegd is dat het geloof niet mede mag bepalen welk behandeldoel een cliënt overeenkomt met zijn behandelaar. Het psychisch lijden zou in de opvatting van de inspectie, die door de minister is overge-

'Belangrijk is dat het pastoraat zich niet vertilt aan de problematiek van de hulpontvanger'

nomen, binnen de ggz alleen kunnen worden opgeheven als het behandeldoel is: vormgeven aan de homoseksuele gevoelens. Hier wordt een grens overschreden doordat instanties die neutraal behoren te zijn zich moreel uitlaten over keuzes die cliënten en behandelaars zouden

moeten maken.

Helaas zien we dit ook gebeuren bij andere voor de gezondheidszorg relevante onderwerpen. De druk in de publieke opinie om bepaalde keuzes te maken wordt steeds sterker. Ik denk aan de 20-wekenecho die vergoed wordt door de basiszorgverzekering, om bij gebleken afwijkingen abortus te laten plegen. Het wordt steeds meer als 'behoorlijk' voorgesteld te stoppen met leven als je een te grote last wordt voor de samenleving – ontwikkelingen die op zijn minst zeer onwenselijk zijn.

Hulp op maat Wat betekent dit alles nu voor de vraag welke hulp door wie geboden kan worden? Ik onderscheid vier groepen hulpverlenenden.

In de eerste plaats is er het onderlinge pastoraat. Broeders en zusters hebben een luisterend oor voor elkaar, bemoeiden en waarschuwen elkaar, wijzen elkaar op wat in de Bijbel staat, op wie God is, en ze bidden met elkaar. Om

het klassiek te zeggen: dit is het ambt aller gelovigen. Het functioneert altijd, maar in het bijzonder op momenten van moeite en zorg. Huiskringen kunnen in dit kader een belangrijke rol vervullen. Dan is er de groep van het ambtelijk pastoraat: ouderlingen en predikanten. Voor een deel is dit professioneel, aangezien predikanten voor deze vorm van hulp zijn opgeleid. Ouderlingen en predikanten zijn binnen de gemeente speciaal tot deze taak geroepen. Van hen mag verwacht worden dat ze zich gevraagd en ongevraagd inzetten voor het geestelijk welzijn van gemeenteleden.

De derde groep is die van het geïnstitutionaliseerde, professionele pastoraat. Dit bestaat veelal los van een bepaalde gemeente of kerk. Ik denk dan aan centra voor pastorale of psychopastorale zorg, met al dan niet de mogelijkheid van verblijf. Vaak zijn aan zulke centra niet alleen theologisch opgeleide beroepsbeoefenaars verbonden maar bijvoorbeeld ook psychologen of maatschappelijk werkers. Hier is dus meer kennis van psychische problematiek beschikbaar en dus ook van de manier waarop die aangepakt kan worden. Tenslotte is er de professionele psychologische, psychiatrische of psychotherapeutische vorm van hulp, die ik kortweg aanduid als ggz-hulp. Het gaat om hulpverlening die gebaseerd is op een psychiatrische diagnose. Te denken valt aan behandelingen vanuit psychiatrische ziekenhuizen, riagg's, ambulante zorg en andere erkende instellingen. Soms gaat het om gespecialiseerde zorg, zoals bijvoorbeeld verslavingszorg. Het is deze vorm van hulp waar Different op is aangesproken.

GGZ-hulp Naar mijn mening verdienen instellingen die vanuit een religieuze overtuiging goede, al dan niet

gespecialiseerde ggz-zorg bieden, een plaats binnen ons zorgstelsel. Ik merk daarbij op dat om goede zorg te kunnen bieden ook een goede organisatie nodig is die voldoende draagvlak, kwaliteit en omvang heeft. Hulp ontvangen van zo'n instelling maakt overigens pastorale hulp niet overbodig. Integendeel, er is dan vaak extra pastorale aandacht nodig. De kerk heeft hier zeker ook een taak. Het is belangrijk dat mensen die hulp bieden vanuit het onderling pastoraat of het ambtelijk pastoraat zich niet vertillen aan de problematiek van de

mensen die ze helpen. Laat ze zich van hun beperkingen bewust zijn. Zoals gezegd: grenzen zijn niet scherp aan te geven. Maar als er sprake is van symptoomvorming en van disfunctioneren op bepaalde levensterreinen, geef dan in ieder geval het advies ggz-hulp in te schakelen. Als je jezelf kent, zul je zo nodig overleggen met of verwijzen naar de derde groep, die van de geprofessionaliseerde psychopastorale hulpverlening. Streef in alle opzichten naar open communicatielijnen. Essentieel is dat de kerk zich ook samen

met christelijke behandelaars inzet voor het behoud van noodzakelijke ggz-hulp in ons land. Het ligt voor de hand hiervoor te bidden en zo nodig te collecteren. Maar het is ook nodig dat kerkmensen als ze daarvoor in de gelegenheid zijn er in woord en geschrift op aandringen.

Er zijn lessen te trekken uit wat met Different gebeurd is, voor alle lezers van dit blad.

Een Samaritaan in China

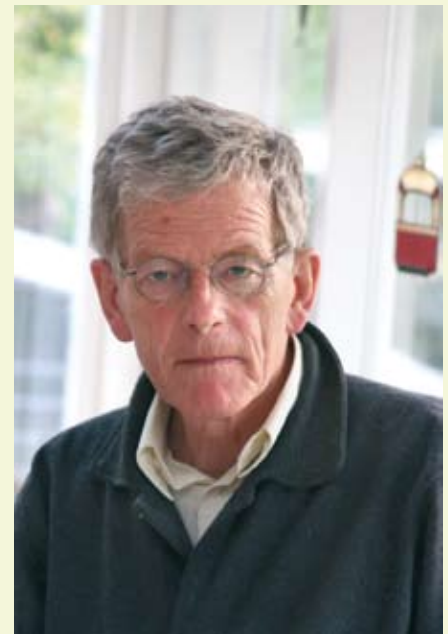
COLUMN

TEKST: SANDER GRIFFIOEN, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

De verjaardagskalender van het Nederlandse Bijbelgenootschap die bij ons thuis op de bekende plek hangt, heeft bij elke maand een plaatje uit de door Kees de Kort geïllustreerde kinderbijbel, voorzien van een onderschrift in één van de meer dan vijftig talen waarin deze kinderbijbel inmiddels werd vertaald. In augustus was het een Chinees onderschrift. De voorstelling was dit maal die van de Samaritaan die in een herberg het slachtoffer verzorgt. Het lijkt een goede greep. Want als er één verhaal in een land met zo'n eigen geschiedenis weerklank vindt dan is het dit wel! Toch? Maar een zoektochtje op het internet kwam bij iets anders uit: een blog van een zekere Joel, een in China wonende buitenlander. Hij heeft ervaren dat er daar geen equivalent is van de barmhartige Samaritaan. De drie afleveringen staan vol navrantende voorbeelden van slachtoffers van verkeers-

ongelukken of vechtpartijen die op straat doodbloeden terwijl het publiek onbewogen toekijkt. Zijn verklaring is dat men buitengewoon hulpvaardig is in eigen kring – een kring die breed kan zijn en die ook zeer wel vreemdelingen kan omvatten die men heeft leren kennen – en op alles daarbuiten niet of nauwelijks reageert. Zoals alle discussies over cultuurverschillen eindigde ook deze met gehakketak. Zo was er een Chinees die zei blij te zijn niet meer in dat land te wonen, maar ook iemand die vond dat Joels gedrag 'typisch Chinees' noemt dat in feite in strijd is met de Confuciaanse leer.

Voortaan kijk ik hoe dan ook in augustus met andere ogen naar de verjaardagskalender. Nee, het onderschrift levert geen probleem op. Er staat letterlijk vertaald: de Samaritaan bracht er de nacht door en zag naar hem om. Een kind kan het lezen. Maar of men

verstaat wat men leest? Vereenzelviging met wildvreemden is niet iets wat mensen van welke cultuur ook van nature doen. Nodig is, denk ik, om week in week uit de vermaning van de wet te horen: vergeet niet dat je zelf slaaf in Egypte bent geweest!

Ambtsdragers toerusten

TEKST: BAS LUITEN, PREDIKANT TE AMERSFOORT – DE HORSTEN EN EINDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE. ///

Het is een bijzondere bundel geworden. Je proeft de praktijk op papier en ervaart de verschillende en steeds bevlogen aanpak van de diverse docenten. Hun lessen beslaan zo'n 160 bladzijden, gevolgd door honderd bladzijden bijlagen waarin een keur van artikelen is samengebracht. De echte liefhebber wordt via de website van de uitgever doorgelinkt naar diverse internetbronnen. Al met al een kleurrijk, boeiend en stimulerend geheel. De stof is verdeeld over zeven hoofdstukken: 1. ambten in de praktijk, 2. pastoraat, 3. diaconaat, 4. kerkregering en kerkrecht, 5. gemeentebouw, 6. leidinggeven met visie, 7. ambtsdragers in gesprek.

Sterk De inhoud van het boek is sterk, Bijbels en soms verrassend. Om nieuwsgierig te maken geef ik een paar voorbeelden; het is maar even een greep

om te laten zien hoe in het boek veel praktische impulsen worden gegeven en gangbare praktijken tegen het licht gehouden worden.

Laat de nieuwe ambtsdrager een mentor- of coachrelatie hebben met een medeambtsdrager (29). Eigenlijk is dit goed voor elke ambtsdrager (48). Als er belangrijke zaken zijn die heel de gemeente aangaan, stel die dan eens aan de orde tijdens een kerkdienst (37).

Laat elke ambtsdrager elke vergadering een lijstje met namen overleggen van mensen bij wie hij op bezoek is geweest. Zo kan ieder zien waar hij wel, niet of te veel is geweest. Dat laatste gebeurt als de pastorale ontferming uit de hand loopt (41).

De kerkelijk werker vervult geen ambt

In de classes Amersfoort en Hilversum ontvangen ambtsdragers jaarlijks gezamenlijk een aantal dagen toerusting. Het gaat doorgaans om een groep van zo'n tachtig personen, die dit als heel positief en leerzaam ervaren. Nu zijn die trainingen gebundeld in een boek, zodat ook anderen er hun winst mee kunnen doen.

(42). Ouderlingen denken samen met de predikant na over onderwerpen voor de prediking (57). Bij normafwijkende situaties is het van belang in welke richting iemand gaat, naar Christus

toe of van Hem af. Bij een positief proces moet je mild zijn (59). De taak van de diaken is niet om zelf hulp te verlenen, maar om te bevorderen dat de gemeente als zorgzame gemeenschap functioneert en aanvoelt als een veilige mantel (76).

Kies voor themadiensten. Beleg eens een sandwichdienst, waarin ochtend- en middagdienst één geheel worden en na de lunch nader wordt ingegaan op de preek van die ochtend (122). Breng de Bijbel ter sprake (met voorbeelden, 172). Beloften bij huwelijk en doop blijven na een echtscheiding geldig (202). De

‘Wat ik lees over

pastoraat vind ik over

de hele linie te lief en

te luisterend’

huiskring komt niet in de plaats van ambtelijke zorg (246).

Zwak De levendige oorsprong van dit boek maakt dat het geheel soms op een lappendeken lijkt. Stukjes staan naast elkaar of overlappen elkaar, ze spreken elkaar ook wel eens tegen. Wat je mist in de lopende tekst, staat soms in een bijlage.

Een voorbeeld daarvan is het onderwerp 'huiskringen' (242). Er worden een paar mooie doelen en omschrijvingen geformuleerd, maar omdat het alleen in een bijlage staat wordt de kring verder niet geïntegreerd. En de toerusting ontbreekt. Dat vind ik jammer, want hier leeft de gemeente – of niet. Tegelijk zijn hier de valkuilen: dat mensen met de beste bedoelingen elkaar te kort doen of zich vertillen aan de problematiek.

Enerzijds is er in het boek dus veel aandacht voor de toerusting van de ambtsdragers, anderzijds is er veel minder te lezen over hoe zij gemeenteleden zullen toerusten voor de onderlinge omgang, bijvoorbeeld in de kringen. Dat staat in schril contrast met elkaar. Voor de ambtsdragers is er een overzicht van mensen met persoonlijkheidsstoornissen en hoe je met hen om moet gaan. Heel inzichtelijk, maar de aanzet ontbreekt om dit door te vertalen naar de huiskring waar die mensen telkens mee aan tafel schuiven (180 e.v.).

Dit raakt aan het onderlinge pastoraat (m/v), ook een aangelegen punt. Maar is dit voldoende uitgekristalliseerd en zitten de schrijvers op één lijn? Eerst wordt uitgelegd dat het minder juist is om van onderling pastoraat te spreken, omdat de Heer het werk van herder uitsluitend

opdraagt aan bijzondere ambtsdragers. Vervolgens valt op dezelfde bladzijde te lezen, dat het verheugend is 'dat gemeenteleden in huiskringen hun pastorale verantwoordelijkheid opnemen'

(62). En even verder staat dat het wijs is om als pastor je werk zoveel mogelijk te delegeren aan zussen en broers (66).

Hier zijn we duidelijk nog niet goed uit met elkaar. Verhelderend is de bijlage die beschrijft hoe geestelijk leiderschap verbonden is aan het ambt van alle gelo-

vigen. Iedere gelovige is geroepen om anderen die op zijn of haar weg geplaatst worden, te leiden, de goede richting te wijzen en daarin voor te gaan. Ouderlingen dienen de geestelijke gave van het leiderschap in de gemeente op te merken, toe te rusten en in te zetten (259). Als dat wat meer naar voren gehaald zou worden, zou dat druk kunnen weg nemen van de discussie over het ambt.

Vraag Ondanks het vele goede dat in deze bundel wordt gezegd over ambtelijk leiden en weiden, heb ik de vraag of nu voldoende duidelijk is wat je in een pastoraal gesprek aan de orde stelt en hoe. Geadviseerd wordt een open vraag te stellen: 'Hoe gaat het met u in uw relatie met God?' (45). Dat kan een mooi begin zijn, maar als iemand 'goed' zegt, hoe ga je dan verder? Ik lees over genade die het hart raakt, maar in het voorbeeld komt het gesprek niet verder dan vergeving van zonden (59). Een prachtig onderwerp, maar het is geen doel, het is een begin, namelijk van een heel nieuw leven!

Wat ik mis, is de vraag naar wedergeboorte en bekering. Dat zal toch wel de bedoeling zijn? Je zoekt de vrucht van de

Geest! Maar geef daar nu eens woorden aan. Wat ik lees over pastoraat vind ik over de hele linie te lief en te luisterend. Dat begint al in de karakteristiek van de prediking: 'Jezus Christus naar de gemeente toe brengen' (38). Dat is waar, maar toch eenzijdig, je zult ook mensen naar Hem toe brengen. Dan heb je het over sterven en opstaan en hoe dat gaat in de praktijk. Mijn vraag is: hoe breng je dat in een huisbezoek ter sprake zonder dat je oordelend, wettisch of moralistisch word? Vergeving van zonden willen de meesten wel, het stelt hen ook gerust, maar het is niet los te verkrijgen. Het gaat erom in geloof Jezus Christus te omhelzen, met Hem op te staan in een nieuw leven en zo te delen in al zijn weldaden, ook in zijn Geest en in zijn gezindheid.

Uit dit boek blijkt eens te meer dat we hier maar weinig woorden voor hebben. Ik lees dat de liefde van God in Christus de bron is van alle diakonia (71). Dat is prachtig gezegd! Maar waar is die bron? Is het niet van belang het daarover te hebben? Want als die bron alleen op papier staat en niet in je hart is (Joh. 7:37-39), wordt alles een 'moeten'.

Op een aantal momenten kom ik dit in het boek gelukkig wel tegen (109 e.v., 159). Maar mijn punt is: help de ambts-

dragers nu om het hierover te hebben! Want de ultieme vraag is niet of ze wel genoeg doen, maar of ze de juiste woorden spreken.

N.a.v. Marnix Assink e.a., *De praktijk van het ambt. Handreiking aan nieuwe ambtsdragers*. Barneveld (Vuurbaak) 2012. 268 pagina's, € 24,75.

Pastoraat en de missionaire gemeente

TEKST: JOSELYN STELPSTRA, DEELNEMER EN TRAINEE BIJ VIA NOVA (CGK, AMSTERDAM). FOTO: ESTHERPROJECT, FLICKR.COM ///

In het gesprek over missionair gemeente zijn is sprake van een ambivalente houding ten opzichte van het pastoraat. Volgens veel populaire missionaire literatuur zou een pastoraal ingestelde voorganger per definitie naar binnen gekeerd zijn en om die reden niet passen bij een missionaire gemeente.

Die tegenstelling tussen pastoraat (zorgen voor de gemeente) en missionair werk (evangelisatie en dienstbaarheid) is niet terecht. Ik zou graag zien dat we een andere weg inslaan: vanuit een volmondig 'ja' tegen missionair gemeente zijn zoeken naar het wezen van missionair pastoraat.

Exclusief Er zit wel een kern van waarheid in de kritiek die klinkt met betrekking tot het pastoraat. Predikanten en ouderlingen steken bijna al hun ambtelijke tijd en energie in de eigen leden van de gemeente, blijkt uit allerlei onderzoek. Die betrokkenheid wil ik niet diskwalificeren, want daarin weerspiegelen zij als pastores de liefdevolle aandacht van God zelf voor zijn gemeente. Wat ik wel wil is de exclusiviteit van die aandacht aan de kaak stellen, want pastoraat dat in de praktijk alleen betrekking heeft op de gedoopte en belijdende leden van de gemeente staat wel degelijk op gespannen voet met missionair gemeente zijn. Een pastor die zich alleen bezighoudt met

de kring van reeds ingewijden, houdt zich dus niet bezig met de inwijding van nieuwe gelovigen. Een missionaire gemeente wil nu juist die beide dingen bij elkaar houden.

Het is deze exclusieve pastorale praktijk waar men in het gesprek over missionair gemeente zijn kritisch over is. Tegen de achtergrond van deze praktijk klinkt de roep om missionair leiderschap. Eén van de eersten die dat geluid liet horen was

'Missionair pastoraat staat of valt met de manier waarop een gemeente gevormd is'

de missioloog Lesslie Newbigin (1909-1998). In onze tijd, met al haar aandacht voor missionair gemeente zijn, oogst zijn pleidooi voor missionair leiderschap veel bijval. Maar in plaats van een missionair leiderschap naast of tegenover een pastoraal leiderschap te plaatsen, stel ik liever de vraag: wat betekent missionair leiderschap voor de pastorrol? Met andere woorden: hoe ziet een missionaire pastor eruit? Met het stellen van deze vraag stap ik uit de vermeende tegenstelling tussen pastoraal en missionair leiderschap en gemeente zijn. In plaats daarvan wil ik beide juist

op elkaar betrekken en de vraag stellen hoe het pastoraat functioneert in een missionaire gemeente.

Pioniersplekken In de beantwoording van die vraag laat ik allereerst zien dat een missionair pastoraat staat of valt met de manier waarop een gemeente gevormd is. Ik spreek in dit verband over het gemeentetype. Vervolgens werk ik uit hoe dit gemeentetype de functie van het pastoraat bepaalt.

Aan de basis van dit tweeledige antwoord ligt het onderzoek dat ik in het kader van de Master Missionaire Gemeente aan de TU in Kampen gedaan heb naar het functioneren van het pastoraat in een drietal missionaire gemeentestichtingen in Amsterdam. In deze relatief jonge gemeenten wordt opnieuw nagedacht over kerk zijn, met inbegrip van het pastoraat. Daarin worden ze primair gedreven door een missionair motief. Deze pioniersplekken zijn daarmee interessante plaatsen voor een onderzoek naar het functioneren van een missionair pastoraat.

Gemeentetype Wat deze nieuwe gemeenten vóór alles laten zien is dat

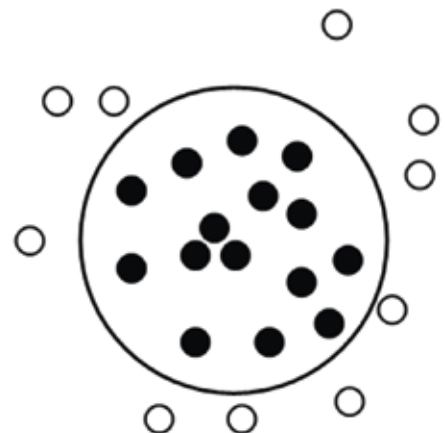
Wanneer een gemeente zichzelf zo vormgeeft dat nadrukkelijk ook zoekers en andere belangstellenden binnen haar gelederen vallen, kan er sprake zijn van een missionair pastoraat.

een missionair pastoraat begint op het niveau van het gemeentetype. Wanneer een gemeente zichzelf zo vormgeeft dat nadrukkelijk ook zoekers en andere belangstellenden binnen haar gelederen vallen, kan er sprake zijn van een missionair pastoraat. Het gemeentetype vormt de bedding van een missionair pastoraat. Aan die bedding moeten we dan ook allereerst aandacht geven wanneer we over missionair pastoraat nadenken. Achter het begrip gemeentetype gaat een theorie schuil over wie er wel en wie er niet bij de gemeente hoort. Elke groep hanteert een criterium om een grens te kunnen trekken. Als voorbeeld om dat te illustreren neem ik de groep 'familie'. Je kunt een familie omschrijven op grond van uiterlijke kenmerken: ze lijken uiterlijk op elkaar en zijn bepaalde dingen gewend te doen en te laten. Dat heeft uiteraard alles te maken met de bloedband die er is. Maar je kunt 'familie' ook omschrijven als een groep mensen die een

gemeenschappelijk referentiepunt heeft, namelijk de ouders. In dit geval horen niet alleen de eigen zoon en dochter bij de groep, maar ook de schoondochter en schoonzoon. Zij lijken weliswaar uiterlijk niet op de rest van de familie en zijn misschien ook andere gedragspatronen gewend, maar toch horen ze erbij. Zoals de groep 'familie' omschreven kan worden op basis van twee verschillende criteria, zo geldt dat ook voor de groep 'gemeente'.

Twee gemeentetypen Voor veel gemeenten geldt dat zij als criterium voor lidmaatschap een aantal kenmerken gedefinieerd hebben, kenmerken die betrekking hebben op leer en leven. Met het afleggen van openbare geloofsbelijdenis, waarmee men toegang vraagt tot het avondmaal, passeer je de grens: wie dat moment is gepasseerd, behoort tot de kerk, specifiek tot de avondmaalsgemeenschap. Dit gemeentetype

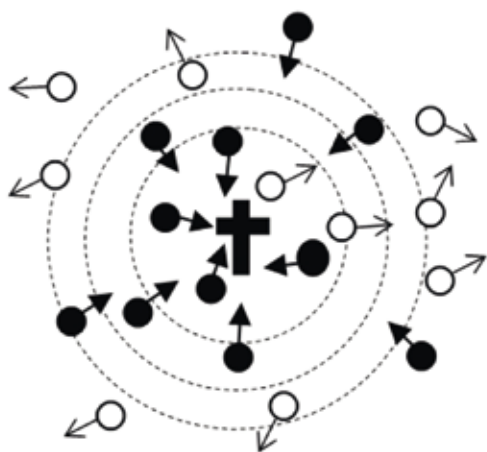
kan worden aangeduid als een gesloten verzameling.

Met één blik op de ledenlijst is meteen duidelijk wie er wel en wie er niet bij de gemeente horen. Omdat in dit gemeentetype bepaalde kenmerken de grens van de kerk markeren, is men ook zorgvuldig in het toezien op die kenmerken, vanuit de idee dat wanneer het criterium niet gehandhaafd wordt, de

identiteit van de kerk vervaagt. Dit heeft gevolgen voor het pastoraat: er gaat veel aandacht uit naar situaties waarin mensen in leer en leven dreigen af te wijken of dat ook daadwerkelijk doen.

Er is ook een ander gemeentetype mogelijk. Dit type kan worden aangeduid als een centrumgerichte verzameling. In dit gemeentetype is bepalend hoe je je verhoudt tot het centrum van de kerk. Nog steeds kent de kerk een grens, maar

deze wordt anders getrokken en is minder scherp. Iedereen die een gerichtheid kent op het centrum van de kerk – Jezus Christus – behoort tot de gemeenschap van de kerk. Zowel wie dicht bij dit centrum staat, als wie daar nog relatief ver van verwijderd is, deelt in het leven van de gemeente. Van belang in de markering van de grens is het antwoord dat gegeven wordt op de vraag: wie is jouw Heer? Voor het waarborgen van de identiteit van de gemeente is het cruciaal dat Jezus in het centrum van de kerk blijft staan en dat gezocht wordt mensen te brengen tot een verder toegroeien naar Hem. Een centrumgerichte verzameling is daarmee dynamischer dan een gesloten verzameling, waar immers alleen de binnenkomst in en het vertrek uit de gemeente van belang is.

Pastoraat in een centrumgerichte verza-

meling staat in het perspectief van die dynamische beweging naar het centrum toe. Ze staat ten dienste van de verwezenlijking van Jezus' heerschappij in het leven van de gemeenteleden.

Mensen van de weg De opvatting dat de kerk een centrumgerichte verzameling is, heeft mijns inziens goede Bijbelse papieren, vooral vanwege het relationele karakter van dit gemeentetype. Het volk Israël leerde zijn God onder meer kennen als schepper, rechter en Heer, allemaal relationele aanduidingen. Ook de status van het volk als verbondsvolk getuigt van dat relationele karakter. En wanneer Paulus spreekt over het kennen van Christus heeft hij het niet over objectieve kennis, maar over vertrouwelijke omgang. Denk ook aan de dynamische aanduiding van christenen als 'aanhangers van de Weg' (Hand. 9: 2).

De notie dat christen zijn is als het gaan van een weg ontbreekt in een gesloten verzameling. Wie wat betreft geloofsovertuiging en in moreel opzicht voldoet, is in een gesloten verzameling 'binnen'. Daardoor is in een gesloten verzameling eerder sprake van gearriveerdheid dan van op weg zijn. Het mag duidelijk zijn dat een centrum-

gerichte verzameling meer gradaties in betrokkenheid mogelijk maakt. Ook mensen die zich nog oriënteren op de waarheid en werkelijkheid van het christelijk geloof kunnen daarmee in zekere zin behoren tot de gemeente. Belangrijk in verband met het onderwerp van dit artikel is dat ook deze zogenaamde zoekers binnen de pastorale verantwoordelijkheid van predikant en ambtsdragers vallen.

Discipelschap Het gemeentetype van een centrumgerichte verzameling maakt niet alleen het bereik van het pastoraat groter; het is ook van invloed op de functie van het pastoraat.

In overeenstemming met de dynamiek van het gericht zijn en toegroeien naar Jezus Christus als het centrum van de kerk streeft een pastor er in die context naar om mensen te begeleiden op de weg van het geloof. Pastoraat kun je dan omschrijven als helpen groeien in discipelschap: een missionaire pastor wil iemand helpen om als leerling van Jezus Christus te leven in zijn specifieke levenssituatie. Dan komt pastoraat ook dicht aan te liggen tegen de inwijding van nieuwe gelovigen in de gemeente. Voor de zoeker beoogt de pastor in wezen hetzelfde als

*Voor de zoeker beoogt
de pastor in wezen
hetzelfde als voor de
'gevestigde' christen'*

✦ LITERATUUR

Stefan Paas, *De werkers van het laatste uur. De inwijding van nieuwkomers in het christelijk geloof en in de christelijke gemeente*. Zoetermeer (Boekencentrum), 2003.

Dit artikel is een bewerking van de scriptie *Grenswacht of reisgenoot. Een onderzoek naar de pastorale praktijk zoals die functioneert in een missionaire kerkplanting*. De scriptie is op te vragen via jstelpstra@vianova-amsterdam.nl

Special van Opbouw en De Reformatie

voor de 'gevestigde' christen, namelijk die ander te brengen tot een nauwere verbondenheid met Jezus Christus. Juist wanneer een gemeente zo gevormd is dat niet alleen overtuigde christenen, maar ook mensen die twijfelen of nog weinig christusgelijkvormig zijn deel uitmaken van de gemeente, is een pastor nadrukkelijk missionaire pastor. Dan draagt hij als herder niet alleen zorg voor de zieke en zwakke schapen, maar legt hij zich naar het beeld van de goede herder in Ezechiël 34 ook toe op het terugbrengen van de verjaagde schapen en het zoeken van de verloren schapen.

Kleine groep Wanneer een gemeente beschouwd wordt als een centrum-gerichte verzameling, dan staat niet alleen het werk van de ambtdragers in het teken van het onderweg zijn met mensen naar Jezus Christus, ook in de verdere structuur van de gemeente zoekt men die dynamiek te bevorderen. Kleine groepen hebben daarin een belangrijke plaats. De primaire pastorale zorg in deze kleine groepen bestaat in het elkaar bij Jezus brengen. Gemeentelieden vervullen in die situatie naar elkaar toe een pastorrol. Ook hier geldt dat zowel mensen die relatief dicht bij het centrum staan, als mensen die daar nog verder van verwijderd zijn, kunnen deelnemen. Zo is de kleine groep een plaats waar de inwijding van 'gevoerde' gelovigen en van nieuwkomers bij elkaar komt. Het gemeentetype van een centrumgerichte verzameling maakt het mogelijk dat mensen met deze verschillende gradaties van betrokkenheid een plaats hebben.

Het is mijns inziens in de hierboven beschreven pastorale praktijk van een centrumgerichte gemeente waarin de gestalte van een missionair pastoraat zichtbaar wordt.

Het eerstvolgende nummer van De Reformatie verschijnt

D.V. op 26 oktober aanstaande

– geen twee weken dus na verschijnen van dit nummer, zoals gebruikelijk, maar drie.

De gezamenlijke Special van Opbouw en De Reformatie heeft dit jaar als thema: de kerk.

Levenslang verbonden met..., opgroeiend in ... vervreemd van... de kerk. Misschien wel te vinden in één gezin. Met de wirwar van gevoelens van vreugde en teleurstelling, wantrouwen en toewijding die dat geeft. En veel vragen ook: verbindt de kerk je met de Heer of raakt je geloof er juist door beknelde? Is iets als een instituut eigenlijk wel nodig om te geloven? Vragen, die vaak vol zijn van verlangen naar een leven dicht bij God en mensen. In de naam van Jezus! Daarover zal het gaan in een gezamenlijk themanummer van Opbouw en Reformatie.

Er wordt gedroomd over de kerk door Bas Luiten, Tjitske Kuiper, Leendert Verheij en Jurjen de Bruijne. Vader Paul (GKv Emmeloord) en zoon Rikko Voorberg (Stroom Amsterdam) gaan in debat over de kerk. Dien de Haan, Dick Stellingwerff en Peter en Wilke van der Molen praten over de vloeibare kerk. Els

van Dijk en Niels de Jong kijken met hun bijdragen over jongeren en twintigers/dertigers naar de kerk van morgen, terwijl Jan van der Stoep en Wim Dekker schrijven over de plaats van de kerk in de samenleving van 2012 of, heel concreet, als het gaat om een gemeente in een moderne Vinexwijk.

De special vormt prima materiaal voor bijvoorbeeld een themagesprek, een Bijbelstudieavond of een bezinningsbijeenkomst. Wilt u extra exemplaren bestellen voor uw vereniging, kring of gemeente, mail uw verzoek dan naar administratie@dereformatie.nl

Prijzen:

1 t/m 9 exemplaren: € 4,95 per stuk (incl. porto)

10 t/m 19 exemplaren: € 3,95 per stuk (incl. porto)

20 exemplaren of meer: € 2,95 per stuk (incl. porto)

"Laat me u vertellen hoe ik tot geloof kwam"

Saabir, Pakistan

www.transworldradio.nl/getuigenissen
of bezoek TWR met uw groep

T (0342) 47 84 32 ING 77 23 42

trans world radio

laat het Evangelie overal horen

De C van Cadeau.

3 maanden voor € 15,95 p.m.

en de Bijbeltapes deel 1, met Ester, Hooglied en Marcus t.w.v. € 39,90

Kijk voor alle voorwaarden of de andere cadeaus naar keuze op: nd.nl/actie

nd

DE KRANT MET DE C

Ook u kunt meebouwen aan gereformeerde theologie

De Stichting Afbouw subsidieert de uitgave van dissertaties en andere wetenschappelijke publicaties van leerlingen van de Theologische Universiteit te Kampen (Broederweg). Sinds 1957, toen de Stichting Afbouw werd opgericht, is al bij meer dan 100 publicaties financiële steun verleend. Zie onze website voor een actueel publicatieoverzicht en overige gegevens.

Er staan nog veel meer projecten op stapel. Het benodigde geld wordt verkregen door middel van giften, schenkingen, legaten en erfstellingen. Als bestuur van de Stichting Afbouw hopen wij ook in de toekomst ons werk te kunnen voortzetten, ter bevordering van de gereformeerde theologische wetenschap. Wilt u ons daarbij helpen?

B. Kamphuis, voorzitter
P.H.R. van Houwelingen, secretaris
J.G. de Kimpe, penningmeester

Adres van de Stichting: Hoefblad 4, 8265 GM Kampen
Bankrekening: 63.18.36.934 • Website: www.stichtingafbouw.nl

STICHTING AFBOW KAMPEN

Spanning op Stroom

Geen product, maar proces

TEKST: KEES HAAK, DOCENT MISSIOLOGIE, ELENCTIEK, EVANGELISTIEK EN OECUMENICA VAN DE DERDE WERELD AAN DE TU IN KAMPEN. ///

De spanning op kerkplantingsproject Stroom bereikt een hoog voltage. De vraag is: kunnen we als GKv een gemeente in ons midden toelaten die niet alles in gereformeerde kannen en kruiken heeft? Ik probeer in deze bijdrage vanuit het klassieke zendingswerk de spanning tot een normaal voltage terug te brengen. Want er moet wel spanning op blijven staan, bij alle betrokkenen.

De les van de klassieke zending is dat je geen kerk kunt overplanten, maar een proces op gang brengt. Dat betekent dat je geen voorgebakken eindtermen kunt afdwingen, maar werkt met criteria of parameters die de dynamiek van het proces begeleiden, sturen en bewaken. Daarmee kun je als zendeling met gepast begrip aansluiten bij de leef- en denkwereld van je gehoor. Je roept mensen op te participeren in een kritische contextualisatie met het oog op de bedoelde bijbelse bekering en transformatie door de Geest.¹

Gereformeerd blijven Het is gezien de diversiteit aan culturen en religies, niet vanzelfsprekend dat er dan overal ter wereld identieke kerken ontstaan of dat die kerken in de loop van de geschiedenis gelijk zullen blijven. De kerk moet immers voortdurend gereformeerd worden om juist gereformeerd te zijn en te blijven. Dat eist zowel een sympathetisch-kritische omgang met de gereformeerde erfenis als een Bijbels verantwoorde relatie met de vigerende onchristelijke cultuur van nu en straks. Het vraagt om bezinning binnen de kaders van het gereformeerde denken,

meer dan om het invoeren van bestaande modellen.

De leiders van een dergelijke 'jonge' gemeente mogen binnen dat denkkader broederlijk worden bevraagd op allerlei zaken. Binnen de diversiteit aan kerken zal er steeds gezocht worden naar een oecumenische herkenning en dankbare erkenning van elkaar. Zo gaan we binnen die contouren om met kerken in binnen- en buitenland. En we gunnen elkaar de ruimte in onze gezamenlijke band met Christus, op basis van de Schrift die gelezen moet worden binnen de kaders en de dynamiek die Jezus en de apostelen hebben aangegeven.

Geduld en ruimte Dat vraagt in de onderlinge omgang in een turbulente tijd van ingrijpende veranderingen geduld, vertrouwen, ruimte en gesprek. Er wordt gelegenheid geboden naar traditionele standpunten en dogma's toe te groeien. Het is naïef om te denken dat de kerk bij nul, of bij Pinksteren opnieuw kan beginnen. Tegelijkertijd biedt zo'n overleg ook input en begrip om

vanuit nieuw perspectief de kerkelijke status quo te heroverwegen. Wederzijdse afhankelijkheid is een kostelijk oecumenisch geschenk. Gereformeerden belijden namelijk dat geen menselijke afspraken boven het gezag van de Schrift uitgaan. Daarbij zijn bescheidenheid en daadwerkelijke (be)oefening van broederlijke gemeenschap minimale voorwaarden. Het ontbreken daarvan heeft op het zendingsveld en in internationale oecumenische relaties voor veel overbodig verdriet gezorgd. Kerken en christelijke gemeenschappen zijn daardoor ten onrechte uit elkaar gedreven. Machtswoor-

den helpen dan evenmin als fixatie op de eigen specifieke context. Alleen daarom al zouden de GKv moeten overwegen om de in 2008 besloten organisatorische scheiding van binnen- en buitenlandse zending ongedaan te maken. Intussen is voorbede en zegenwens op zijn plaats voor de beste stuurlied aan boord.

'De kerk moet

voortdurend

gereformeerd

worden om juist

gereformeerd te

zijn en te blijven'

1 C.J. Haak, *Metamorfose: Intercultureel begeleiden van kerken in een niet-christelijke omgeving*. Zoetermeer (Boekencentrum), 2002. Pag. 49-84.

Vechten met de vijand dood

TEKST: HELEEN SYTSMA, NEERLANDICUS EN EINDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE. ///

Schrijver Adri van der Heijden verloor op de Pinksterzondag van 2010 zijn jongvolwassen zoon bij een verkeersongeluk. Hij wijdde er een indrukwekkende requiemroman aan en won daarmee dit voorjaar de Libris Literatuurprijs. Het boekje dat Pieter Both schreef na de onverwachtse dood van zijn jonge vrouw in 2006 laat zien dat de dood voor wie God kent evengoed een vijand is – hetzelfde dus, en toch anders: er is hoop.

Tonio – wie het boek nog niet gelezen heeft, moet dat beslist gaan doen. Waarom? Omdat het om te beginnen een onwaarschijnlijk mooi geschreven en knap opgebouwd boek is, maar ook omdat het heel veel duidelijk maakt over de relatie tussen de hedendaagse mens-zonder-God en de dood. In beide opzichten maakte het boek op mij diepe indruk. Van der Heijden noemt het ‘een poging om (Tonio) in proza levend te houden’ (pag. 269). Het is een monument van papier en inkt voor zijn jonggestorven zoon.

Dag zeggen is verhalend heel sober en dat heeft de auteur met opzet gedaan. Both schrijft daarover: ‘Dit boek gaat niet over mijn ervaringen met de dood ... het beschrijft hoeveel kracht het christelijk geloof geeft om vol te houden’ (pag. 9). Zijn vrouw hoeft niet levend gehouden te worden met papier en inkt; zij leeft

door bij God. Tegelijk is de worsteling van de auteur om het verlies van zijn vrouw en de moeder van zijn drie jonge kinderen een plek te geven, behalve teer en ontroerend ook heel inzichtgevend in wat verlies betekent voor de mens-mét-God.

Diep dal Wie onverwacht een geliefde verliest, gaat altijd onvermijdelijk door een heel diep dal. De gevoelens waarmee het verlies gepaard gaat, zijn tot op zekere hoogte universeel, of je God nu van dichtbij kent of zijn naam alleen als stopwoord gebruikt. Van der Heijden beschrijft ze nauwkeurig analyserend op pag. 372 en verder: opgejaagdheid, nervositeit, pijn, opstandigheid, schuld-

gevoel (op te splitsen in rationeel en irrationeel), schaamte, trots, woede, gelatenheid en het gevoel van totale nederlaag. Niet iedereen zal ze allemaal net zo én allemaal even intensief beleven, maar ze gaan aan gelovigen niet voorbij.

Both schrijft weliswaar dat rouw moeilijk te beschrijven is – ‘het is als het ware

alsof je een andere taal spreekt’ (pag. 124) – en hij beschrijft wat hij voelt ook een stuk minder uitgebreid dan Van der Heijden, maar ook bij hem voert wanhoop de eerste tijd de boventoon, wanhoop die afgewisseld wordt met verbijstering,

paniek, vertwijfeling en radeloosheid (pag. 83 en verder). De wens om zelf dood te mogen gaan heeft hem lange tijd vergezeld.

‘Wie onverwacht een geliefde verliest, gaat altijd onvermijdelijk door een heel diep dal’

Hoop Terwijl de dood in het leven van gelovigen en ongelovigen even diep en onverwachts ingrijpt, maakt het geloof in God voor de verwerking van een verlies álle verschil van de wereld. Both zet tegenover de uitzichtloosheid van Van der Heijden: ‘Het leven is nog wel leuk. Het is zeker niet alleen zwaar’ (pag. 139). Paulus troost de gemeenteleden van Tessalonica met de belofte dat er op het afscheid een weerzien zal volgen. ‘Wij hoeven niet te treuren als mensen die geen hoop hebben,’ schrijft hij (1 Tess. 4:13). Op de dood volgt een opstanding. Samen met onze gestorven geliefden zullen we de Heer ontmoeten. Die hoop maakt het verlies draaglijk. De enige hoop die Van der Heijden en zijn vrouw een halve dag lang koesteren, is dat wat de artsen uitvoeren met Tonio’s gehavende lichaam hem bij hen terug zal brengen. Als die hoop vervlogen is, blijft er niets te hopen over. ‘Wij ontlopen de hoop niet, de hoop ontloopt ons’ (pag. 615). Er rest hun niets dan rouwen zonder hoop – uitzichtloos. Bij Van der Heijden zie je gebeuren wat Both beschrijft op één van de laatste pagina’s van zijn boekje: hij bijt zich vast in woede en verdriet, die verworden tot verbittering. Het lukt niet om los te laten. Hij blijft rondhangen in het verleden en komt niet verder. ‘Alles wat er gebeurt, wordt overschaduwd door wat je is overkomen’ (pag. 136-137).

Loslaten Hoe komt het ten diepste dat, terwijl ze in zekere zin hetzelfde meemaken, Both wel verder kan met zijn leven en ervan genieten kan waar Van der Heijden’s leven knarsend tot stilstand komt? Het zit hem, schrijft Both aan het einde van zijn boek, in de enige troost die we hebben in leven en sterven: dat we het eigendom zijn van Jezus Christus. Wij zijn van de Heer. Omdat we het eigendom

zijn van God kunnen we door de dood heen blijven leven. Dat zijn de bekende openingswoorden van het troostboek van de kerk, die voor wie met de dood geconfronteerd wordt, ineens op een intense manier beleefd en doorleefd moeten gaan worden: wat is je enige troost in leven én sterven? Aan wie grijp je je vast? Van der Heijden verloor het anker van zijn bestaan, Both, hoe vreselijk ook, ‘alleen maar’ zijn vrouw en de moeder van zijn kinderen. Dat is geen bagatelliseren van zijn verlies; *Dag zeggen* maakt duidelijk genoeg hoe diep dat verlies ingrijpt in zijn leven. Van goedkope troost als ‘je moet toch weer verder’ en ‘ze heeft het nu toch veel beter’ wil Both absoluut niet weten. Het verlies deed en doet pijn. Maar zijn hoop en houvast was ze niet. Hij kon haar loslaten omdat hij zich vasthoudt aan Christus. Both schrijft in dat verband over volharding – het smalle midden tussen verzet en overgave. Je blijft het kwaad kwaad noemen. Tegelijk is er een overgave aan de gang van je leven. Je probeert het leven te nemen zoals het komt. Je blijft je niet altijd verzetten, maar legt je erbij neer. Volharding is God blijven zoeken ook als Hij afwezig lijkt.

Volharden Van der Heijden won met zijn roman de Libris Literatuurprijs 2012. Zijn boek is daarmee bekroond als beste Nederlandstalige roman van het afgelopen jaar. Hij is de prijs niet zelf in ontvangst komen nemen; de auteur en zijn vrouw kozen ervoor de heftige en tegengestelde emoties die met het schrijven en het succes van het boek gepaard zijn gegaan, samen thuis te delen. Ze volgden

de prijsuitreiking via Nieuwsuur. In zijn schriftelijke dankwoordje verklaart Van der Heijden zijn afwezigheid zo: ‘Het verstrijken van de maanden sinds Tonio’s dood gaat, hebben wij ontdekt, niet gelijk op met het slijten van de pijn óm zijn dood.’ Het lijkt erop dat Both verder is gekomen in de verwerking van zijn verdriet en de aanvaarding van zijn verlies. Waar Van der Heijden niets rest dan wachten tot de pijn

slijt, is Both niet alleen vanwege zijn alleenstaand vaderschap gedwongen geweest om te leren leven met het verlies van zijn vrouw, hij is het gevecht aangaan met de vijand dood. Hij heeft aan den lijve ondervonden hoeveel kracht het christelijk geloof geeft om dat gevecht vol te houden, omdat Jezus de dood heeft overwonnen. Hij heeft door schade en schande geleerd en in de praktijk gebracht wat het betekent om eigendom te zijn van de Heer van onze dood en ons leven.

Met het boek waarin hij zijn gevecht beschrijft, bewijst hij ieder die dat gevecht zelf ook persoonlijk aan moet gaan, een grote dienst.

‘Het geloof in God maakt voor de verwerking van verlies álle verschil van de wereld’

N.a.v. *Tonio*. Een requiemroman. Amsterdam (De Bezige Bij), 2011. 632 pagina’s, € 23,50.
Dag zeggen. Dolle in rouw. Amsterdam (Buijten & Schipperheijn), 2012. 144 pagina’s, € 12,90.

Het simpele ideaal van het pastoraat

TEKST: JAN T. OLDENHUIS, EMERITUSPREDIKANT TE GRONINGEN-HELPMAN. ///

Ik durf er nauwelijks meer iets over te schrijven in dit nummer van De Reformatie. Pastoraat is een zwaar woord. Het is ook een vak. Je moet er veel voor lezen. Het hoort bij de theologische opleiding. Er zijn handboeken voor, en aan het schrijven van vele artikelen over pastoraat komt geen einde. Maar het is pas echt pastoraat als je het doet.

Er is pastoraat voor daklozen, voor verslaafden, voor ouderen, kinderen en alleengaanden, voor verstandelijk gehandicapten, doven en voor zieken, voor psychisch gewonden. Het zijn even zovele disciplines, die opgezet (moeten) worden vanuit steeds weer een andere definitie en met een steeds verschillende aanpak. Daar kan eindeloos over geschreven en gediscussieerd worden, vooral over de verhouding van pastoraat en psychische hulpverlening. De theoretische doordenking van al de verschillende disciplines en de specifieke problematiek van die verhouding is stellig noodzakelijk en nuttig. Cursussen voor ambtsdragere zouden verplicht moeten zijn, doodgewoon verplicht.

Goede herder Maar dat allemaal is nog niet het pastoraat zelf. Dat begint pas als je iemand opzoekt, ontmoet en helpt. Het zal altijd moeten beginnen met luisteren en het kan niet zonder bidden – niet maar bidden mét, maar vooral bidden voor. En dan zal het bidden met niet als een standaard onder-

deel moeten worden opgevoerd. Alles komt aan op liefde en barmhartigheid en mededogen. Het pastoraat heeft iets heel eigens. Het heeft te maken met genade en dus met zonde, met vergeving en bekering en vernieuwing en licht en lucht. Het verschilt wezenlijk van alle andere soorten van hulpverlening omdat het gaat om het leven met God dat alleen mogelijk gemaakt wordt door Jezus Christus, die daarvoor zijn Geest gebruikt. Je kunt het pastoraat tenslotte alleen maar leren van Jezus zelf. Hij heeft zichzelf de goede herder genoemd. Er is er maar één in de hele wereld die dit met recht van zichzelf heeft kunnen zeggen. En toen Hij in een héél bepaalde setting tegen Petrus zei: 'Weid mijn lammeren,' gaf Hij een opdracht die sindsdien model staat voor alles wat wij pastoraat noemen. Petrus nam die woorden over toen hij zijn brief schreef aan medeherders en hij ge-

bruikte woorden die vertaald zijn als 'de kudde hoeden', 'goed toezicht houden', 'een voorbeeld zijn' en 'belangeloze toewijding'.

Hart Daar ligt de kern van het pastoraat. De pastor wacht niet op een verzoek, een kreet om hulp. Hij moet zorgen voor de schapen. Hij moet zelfs het goede voorbeeld zijn. Als het er in 1 Petrus 5:3 niet met zoveel woorden stond, zou ik dat niet eens durven zeggen. De pastor heeft verantwoordelijkheid. Ook dat woord staat in 1 Petrus 5. Hij kent de schapen. Hij moet ze in ieder geval leren kennen. Dus gaat hij op stap, hij verkent de weg, leidt en verzorgt. Hij heeft niet alleen met daklozen te maken

*In het pastoraat komt
alles aan op liefde en
barmhartigheid en
mededogen'*

of verslaafden, of welke groepen ook, hij is er voor allemaal, de gewonen en de ongewonen. Hij moet ze liefhebben: de mensen met hun gebreken, met hun zonden, de aardige en onaardige mensen, de mensen met hun rare gewoontes en met hun

wonderlijke denkbeelden. Dat moet hij al voordat hij ze heeft opgezocht. Dat kan en moet hij leren van het voorbeeld van de grote Herder van de schapen. Een pastor zonder hart is als water zonder vocht. En als hij niet genoeg hart heeft, moet hij een ander vak kiezen. Niet ieder is geschikt. Misschien moet dat dan soms maar gezegd worden uit

liefde voor de schapen en met liefde voor de pastor. Ook als de kerkorde uitgaat van een levenslange opdracht voor de predikant. Die is tenslotte ook zelf een schaap. Het zal best hard aankomen. Herders moeten soms duidelijk zijn, herders van de herders helemaal.

Verstand Hij moet ook zijn verstand gebruiken: hij moet peilen waar hij nodig is. Er zal overleg moeten zijn over werkverdeling en rapportage van gebrachte bezoeken, waarbij iedere bezochte weet dat de rapportage door discretie wordt gekenmerkt. In één van onze bevestigingsformulieren wordt gezegd dat er niemand in de gemeente ongetroost mag leven onder de druk van ziekte, eenzaamheid en armoede. Dat staat er voor de diakenen. Zou het ook niet voor de ouderlingen en de predikanten gelden, zonder de beperkende bepalingen van 'ziekte, armoede en eenzaamheid'? Pastoraat is er niet alleen voor zieken, armen en eenzamen; het is er voor allen. Dus zal elke pastor wel iets moeten weten van wat er nodig is, hoe je met mensen omgaat, wat er speelt. De mensen die het pastoraat beroepshalve uitoefenen, krijgen een heel speciale taak. Preken hebben daarin een functie. Ook de catechisatie heeft een pastoraal

aspect. Er is deskundigheid nodig. In de bijzondere gevallen – en die zullen er in onze gecompliceerde maatschappij steeds meer zijn – is er iemand nodig die als vakman nog meer geschoold is of nog meer ervaring heeft. De professionele pastor kan het niet allemaal aan zijn medepastores delegeren.

Onderling pastoraat Er wordt veel gesproken over onderling pastoraat. Soms lijkt het erop alsof dat de redding moet worden van onze kerken. Onderling pastoraat bestaat niet: het ene schaap weidt het andere niet, en wat Petrus zegt tegen de herders geldt niet voor alle leden van de gemeente in gelijke mate. Onderling pastoraat is een contradictio in terminis. Dat wat er onder verstaan wordt heette vroeger gewoon gemeenschap der heiligen. En alles wat er aan miniwijken georganiseerd wordt, is dat nog en niks anders. Het is heel goed dat het georganiseerd wordt, dat er structuur aan gegeven wordt. Maar noem het niet pastoraat. Want dat wekt de suggestie, dat de pastor het pastoraat wel aan de schapen onderling kan overlaten. Daar zullen de schapen armoede van gaan lijden en de herder zelf tenslotte toch

Als je een paar mensen in je leven een beetje hebt kunnen helpen om beter met de Heer te leven, dan heb je al veel gedaan.

ook. Misschien gebeurt dat al wel ergens. Wij hebben pastoraat nodig met het hart en met het verstand.

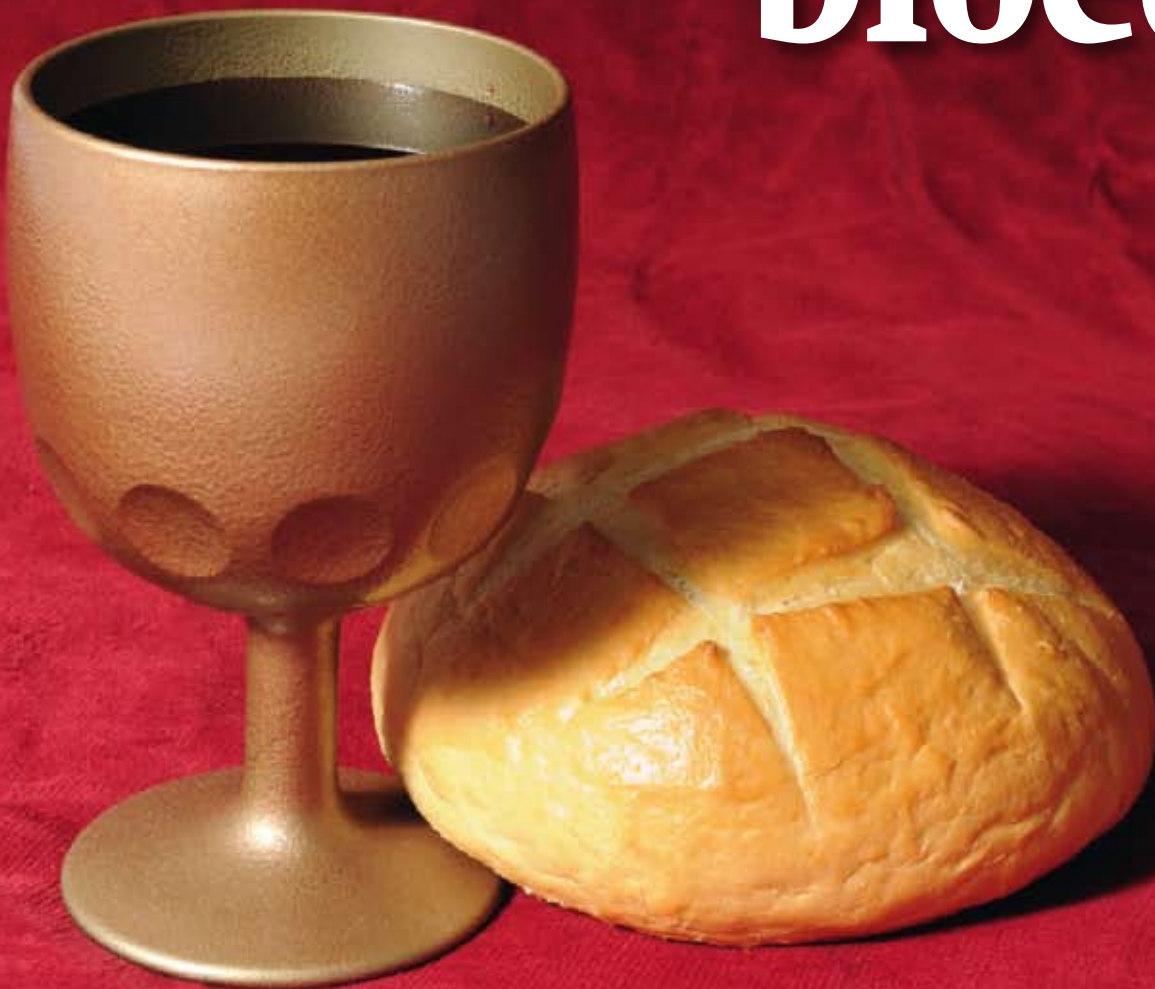
Ik denk dat er schreeuwend behoefte aan is. Lopen er al niet heel wat ongetroost rond, schapen die hun eigen wegen gaan en overal en nergens iets van voeding zoeken? En als dat nu eens simpelweg niet bekend is, doordat de echte pastores haast uit beeld verdwenen zijn? Dan kan een schaap onopgemerkt wegdwalen. Als er geen herder is die terugroept, wordt het afscheid heel gemakkelijk.

Een beetje helpen Misschien is het allemaal wel heel simpel. Toen ik nog maar pas begonnen was, was er een veel oudere collega die mij iets gezegd heeft wat ik nooit vergeten heb. Het was best een beetje een ambitieus mens. Door enkele belangrijke functies had hij ook bekendheid in het overzichtelijke gemeenschapje dat onze gereformeerde kerken vrijgemaakt tenslotte toch ook altijd zijn geweest en ook wel zullen blijven. Hij had ook een paar mooie publicaties gepleegd. Die blonken uit door nauwkeurigheid. We zaten ergens naast elkaar op een visite. En toen zei hij zo maar: als je een paar mensen in je leven een beetje hebt kunnen helpen om beter met de Heer te leven, dan heb je al veel gedaan. Het trof me door de totale afwezigheid van hoogdravende woorden en ambitieuze pretenties. Het is me altijd bijgebleven als de simpele verwoording van de belangrijkste taak van een pastor. Moge het velen gegeven zijn dit beetje in hun leven te hebben gedaan.

*'Een pastor zonder
hart is als water
zonder vocht'*

Geloof in **reddend bloed**

DOOR HET GELOOF LIET MOZES HET PESACHFEEST VIEREN, EN DE DEURPOSTEN MET BLOED BESPRENKELEN OPDAT DE DOODSENGEL HUN EERSTGEBORENEN GEEN HAAR ZOU KRENKEN.

Hebreeën 11:28

Het was me de nacht wel! De HEER waakte (Ex. 12:42), klaar voor de megaoperatie van de bevrijding van zijn volk, en zij stonden rond de tafel, klaar om te gaan. Eerst nog een maaltijd, met een in z'n geheel geroosterd lam en rare gerechten erbij: keihard smakeloos brood en bittere saus. En bij de voorbereiding hadden ze al verbaasd toegekeken, de kinderen: moeder die wat nerveus het huis had schoon-gemaakt, en vader die een bos majoraantakjes had genomen, in het bloed van het lam had gedoopt en dat aan de bovendorpel en de beide posten van de huisdeur had gestreken. Tja, opdracht van Mozes, had hij gezegd. De HEER zou die nacht met zijn engel rondgaan en in de huizen en stallen van de Egyptenaren de eerstgeborenen doden, maar dan zou Hij aan hun huis, met dat bloed aan de deur, voorbijgaan. En jawel: nu, rond de tafel, hoorden ze ineens het gehuil beginnen en aanzwellen, in de buurt, in de stad. Ze keken elkaar aan, aten in stilte door en wachtten gespannen af, want blijkbaar was Hij onderweg... Zou dat idee van dat bloed nou echt werken?

Mozes moet zelf een sterk vertrouwen in het woord van de HEER hebben gehad. Geen eerst-

geborene van zijn volk zou sterven achter het bloed van een lam. Niet om dat bloed zelf natuurlijk, maar om wat God ervan gezegd had. Hij was daar gerust op, en in dat geloof gaf hij Gods opdracht door. En na die spannende nacht was het bewijs te zien: daar trokken ze weg, de gezinnen met hun oudste en hun ongeschonden veestapel. De HEER doet wat Hij zegt. Vier het maar, ieder jaar op Pesach!

Kan het bloed van een gekruisigde onze redding zijn? Ja, wij vieren dat om de paar maanden in de maaltijd van de Heer. Maar is dat geen dwaasheid, geen zwakgebod? Voor de wereld wel, zegt Paulus, want zij denkt in termen van kracht en macht – hoezo redding door een aanstootgevende verliezer? Maar net als bij Israël was het de wijsheid van God om aan offerbloed onze redding te verbinden (1 Kor. 2). Dat is zijn woord, zijn belofte. Vandaar de opdracht voor die maaltijd, waarvan de opdrachtgever nu zelf het Lam is. Wil je door kruisbloed gered worden van Gods oordeel? Dan steeds weer de rommel opruimen en de maaltijd vieren, in onvoorwaardelijk vertrouwen op God. Hij doet wat Hij zegt!

*Net als bij Israël is het **de wijsheid**
van God om aan offerbloed onze
redding te verbinden*

Verbonden met de WIFI-generatie

TEKST: DERK JAN POEL, DIACONAAL CONSULENT BIJ DIACONAAL STEUNPUNT. ///

Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Wacht echter niet op die toekomst, maar zorg dat je er nu al bij bent en dat je als diaken verbonden bent met de WIFI generatie. Jongeren horen immers al volop bij de diaconale gemeente. Een diaconale grondhouding komt jongeren echter niet zomaar aanwaaien. Om daadwerkelijk diaconaal te zijn, is bewuste diaconale vorming nodig.

Jongeren worden op allerlei manieren gevormd. Thuis krijgen ze gewoonten en leefregels mee, ook op het vlak van het geloof. En daarbij geldt dat jongeren niet alleen overnemen wat ouders zeggen, maar vooral wat hun ouders doen en in het dagelijkse leven in hun houding laten zien.

Vorming van jongeren gebeurt ook binnen de gemeente van Christus. En ook daar geldt dat jongeren niet alleen maar overnemen wat er wordt gezegd, maar vooral ook wat ze de gemeente zien doen en wat in haar houding zichtbaar wordt.

Jongeren worden zeker ook gevormd door de maatschappij waarin ze leven,

net als wijzelf. De doelen waarop die maatschappij zich richt (rijkdom, onafhankelijkheid, comfort, ontspanning, zelfontplooiing) vinden ook weerklank binnen onze kerken. Wat leven wij onze jongeren daarin voor?

Naastenliefde Tegen deze maatschappij steekt de christelijke naastenliefde schril af. Er zijn voor de ander, jezelf wegcijferen, trouw zijn, anderen dienen, liefhebben zonder discriminatie, een sobere levensstijl kiezen: het zijn allemaal zaken die haaks staan op

de waarden van onze maatschappij. Zulke naastenliefde komt jongeren niet zomaar aanwaaien, maar moet bewust

'Naastenliefde komt jongeren niet aanwaaien, maar moet bewust worden aangeleerd en voorgeleefd'

en nadrukkelijk worden aangeleerd en voorgeleefd, juist omdat jongeren nog beïnvloedbaar zijn. We zeggen niet voor niets 'Jong geleerd is oud gedaan'.

Om jongeren een diaconale grondhouding bij te brengen, is diaconale vorming die aansluit bij de leefwereld van jongeren belangrijk. Het daadwerkelijk *doen* is daarbij een wezenlijk element.

Van Confucius, een denker uit het oude China is de uitspraak: 'Ik hoor en ik vergeet, ik zie en ik onthoud, ik doe en ik begrijp.' Als het gaat om de geloofsvorming van onze jongeren kunnen we met deze wijsheid ons voordeel doen. Veel jongeren zijn op zoek naar de betekenis van hun geloof voor het dagelijks leven. Daarin kunnen ze soms heel radicaal zijn – een prima vertrekpunt als het gaat om jongeren en diaconaat. Want bij diaconaat gaat het immers om doen en het heeft betrekking op allerlei problemen in het leven van alledag. Daarnaast is diaconaat in de kern heel radicaal. Om jongeren diaconaat te laten begrijpen is het daarom goed om het ze vooral te laten doen en ervaren. Maar dat gaat niet vanzelf.

Jongerenbeleid Laat diaconale vorming van jongeren in je gemeente niet aan het toeval over, maar ga er bewust mee aan het werk. Gelukkig gebeurt er op het vlak van jongerenwerk veel in onze kerken. De geloofsgroei van onze jongeren vinden we belangrijk. We willen dat jongeren iets leren van wat we geloven en dat ze het fijn bij ons hebben. Mijn indruk is dat diaconaat er daarbij nogal eens bekaaid van afkomt, helemaal als het gaat om de praktische en uitvoerende kant ervan. Licht de focus

Afstudeerscriptie 'Waarom blijven waarom gaan'

Jaap Burgraaf en Jeroen Leeuw studeerden onlangs af aan de Christelijke Hogeschool Ede. Ze deden onderzoek naar de aantrekkingskracht van de GKv op jongeren. Wat opvalt in het onderzoek is dat in de ogen van jongeren die aan het onderzoek meededen, het praktische leren, de toepassing in onze kerken vaak ontbreekt.

Een belangrijke tip is daarom om praktijk en inhoud meer te verbinden. Vanuit het diaconaat liggen daar natuurlijk gemakkelijk aanknopingspunten. Zoek aansluiting bij de situatie waarin de kerk staat, zoek naar mogelijkheden om te laten zien dat je christen bent. Er valt te denken aan het structureel, door jong en oud, helpen bij of organiseren van een inloophuis, voedselbank, kinderopvang voor alleenstaande moeders, Alphacursus of klusjes doen bij mensen die dat zelf niet of moeilijk kunnen. Voor meer informatie, zie <http://centrumg.nl/2012/08/23/waarom-blijven-jongeren-bij-de-kerk-de-toepassing-ontbreekt/>

niet vooral op nieuwe vormen van catechese, nieuwe methoden en werkvormen, gericht op het onthouden? Welke plek heeft diaconaat in het jongerenbeleid als het gaat om doen en begrijpen? Volgens Jakobus 2:17 zijn onze daden een lakmoesproef voor waar geloof. Wil je God eren, doe dat dan vooral in het diaconaal omzien naar de zwakkere in je omgeving. Het praktisch en diaconaal omzien naar mensen in nood kan dan toch niet ontbreken in het jongerenwerk?

Doop Onze God heeft zich in de doop al verbonden aan onze jongeren. Ze horen er helemaal bij – nu al. Ze zijn onderdeel van de gemeente. Diakenen hebben de taak om het diaconaat van

de gemeente te stimuleren en coördineren. Daarom behoren zij ook verbonden te zijn met jongeren en ze te helpen hun leven in dienst te stellen van Jezus, zodat jongeren leren om praktisch en dienend om te zien naar hulpbehoevenden binnen en buiten de gemeente, om concrete hulp te bieden op allerlei gebied, in navolging van Christus, om zo iets van zijn liefde te laten zien. Zorg ervoor dat de jongeren 'het gaan doen en zo gaan begrijpen' wat het betekent om navolger van Christus te zijn!

Meer informatie, onder andere over de landelijke diakendag over dit thema op 6 okt. is te vinden op: www.diaconaalsteunpunt.nl.

..... advertenties .....

Landgoed
HEZENBERG
doet je goed!

WORDT VERGOED DOOR
UW ZORGVERZEKERAAR!

VASTGELOPEN?

... in relatie, gezin of baan? Werk aan uw herstel in een sfeer van rust en bezinning!

WWW.HEZENBERG.NL 038 - 444 52 51

In drie maanden minder stress Rust - Carianne Ros

Je hebt een druk leven: werk, gezin, vrienden, kerk. Mooi, maar soms wordt het je te veel en raak je gestrest. Daar wil je vanaf! Carianne Ros leert je een nieuwe levenshouding te vinden. Je ontdekt hoe je kunt leven vanuit Gods Liefde.

384 p., € 16,90

Buijten & Schipperheijn Motief
www.buijten.nl – in de boekwinkel

THEMAZONDAG CHRISTEN-ZIJN OP JE WERK

De werkgroep Christen-zijn op je werk nodigt alle kerken en gemeenten uit om op zondag 11 november 2012 te preken over christen zijn op je werk. Op die themazondag (of een andere zondag als die beter schikt) kun je speciaal stilstaan bij de relatie tussen geloof en werk, en hoe je christen kunt zijn in jouw eigen werksituatie. Op de website www.christenzijnopjewerk.nl is veel informatie beschikbaar om relatief eenvoudig en passend in ieders eigen stijl en traditie het thema centraal te stellen.

Dit initiatief wordt ondersteund door de volgende organisaties: Alpha op de Werkplek.nl, Bedrijfsgebed.nl, CBMC, christennetwerk|gmv, Geloof in je werk, Geloven op Maandag.nl, GIDS-netwerk, IMPACT Netwerk.nl en RMU.

MICHA ZONDAG 2012

Op zondag 14 oktober a.s. is het weer Micha Zondag: een uitgelezen mogelijkheid om, samen met duizenden christenen wereldwijd, stil te staan bij armoede en onrecht; om de handen te vouwen, maar zeker ook om diezelfde handen uit de mouwen te steken. Vóór duurzaamheid en vóór gerechtigheid. Steeds meer gemeenten grijpen de Micha Zondag aan om aandacht te geven aan de strijd tegen

armoede en onrecht. Doet uw gemeente dit jaar ook (weer) mee?

Via de website www.michanederland.nl is een inspirerend kerkenpakket te downloaden, met preeksuggesties en kinder- en tienerprogramma's. Op www.deverrenaasten.nl/michazondag kunt u al terecht voor de tekst/muziek van Micha-gebed 'Wie breekt er brood?'. Ook vindt u hier materiaal voor een bijpassend Micha-collectiedoel (kerkbladartikelen en PPT-presentatie). Dit jaar vraagt De Verre Naasten uw aandacht voor een praktisch schoon-water-project op het platteland van in Midden-India.

JONGEREN ACTIEF VOOR DUURZAME KERK

Wilt u in uw kerk aan de slag met duurzaamheid? Maak dan gebruik van een bijzonder aanbod. Zoek één of twee jongeren in uw gemeente die een klimaatonderzoek willen uitvoeren in uw kerk van oktober 2012 t/m maart 2013. De jongeren krijgen een training via Togetthere, het jongerenprogramma van ICCO en Kerk in Actie. Uw kerk betaalt alleen de reiskosten van de jongeren. Lees meer op www.togetthere.nl onder het kopje Jongeren geloven in duurzaamheid.

Het project 'Jongeren Geloven in Duurzaamheid' (JGID) stimuleert kerkelijke gemeenten om het energiegebruik in hun gebedshuizen omlaag te brengen

en individuele gemeenteleden te ondersteunen bij het verkleinen van hun ecologische voetafdruk. Het project wordt (uit)gedragen door kerkelijke jongeren, omdat zij uitstekende klimaatambassadeurs kunnen zijn. JGID is een initiatief van Kerk in Actie, dat wordt uitgevoerd door Togetthere en JOP in de periode 2011-2014.

EINDEMIDDAGMEETING 55+'ERS

Dit najaar organiseert het senior|netwerk weer een Eindemiddagmeeting voor de 55+'er. Er zijn veel verschillende vragen en interesses die deze groep gemeen heeft. Voor mensen met een betaalde baan kan het een vraag zijn 'hoe blijf ik actief op de arbeidsmarkt?'. Voor mensen die niet meer werken, spelen vragen als 'hoe blijf ik vitaal?'. Het senior|netwerk is onderdeel van christennetwerk|gmv en daagt senioren uit kennis en ervaring met elkaar te delen in bijeenkomsten zoals de Eindemiddagmeeting van DV 29 oktober aanstaande.

Tijdens de Eindemiddagmeeting met het thema 'Crisis anno Domini 2012; betekenis voor medioren en senioren' zal Carola Schouten, Tweede Kamerlid van de ChristenUnie, de hoofdlezing verzorgen. Na de broodmaaltijd kunt u deelnemen aan een workshop.

Programma en aanmelden: ga naar www.cgm.nl/eindemiddagmeeting.

WWW.DEREFORMATIE.NL

Wat is uw mening over de volgende stelling? Laat het ons weten via mail of twitter (zie colofon)

Stelling: **Iedereen in de gemeente heeft de taak om te troosten, te bemoedigen en te vermanen; dat heet onderling pastoraat**

Over drie weken verschijnt de gezamenlijke Special van De Reformatie en Opbouw. Meer daarover kunt u lezen op pag. 13. De nummers daarna zijn, onder voorbehoud, gewijd aan de volgende thema's: 2 nov.: Geen andere naam – over de exclusiviteit van het christelijk geloof; 16 nov.: De wet; 30 nov. en 14 dec.: Gods handelen in deze wereld.